

TÜRKİYE'DE TERMAL TURİZMİN ÖNEMİ VE LADİK-HAMAMAYAĞI KAPLICALARI

Uzman Pınar ÖZEL*

Öz

Samsun İli Ladik ilçesi sınırları içerisinde bulunan Ladik-Hamamayağı Kaplıcaları; Samsun-Amasya karayolunun yaklaşık 3 km uzağında ve Ladik ilçe merkezine 7 km kadar dışta bulunmakta ve Kuzey Anadolu Fay hattı üzerinde yer almaktadır. Ladik Kaplıcasının su sıcaklığı 36 C, kaynak verimi 10 lt/sn kadardır. Kaplıcanın suları toprak alkalın, bikarbonatlı ve oligometalik bileşimdedir. Hamamayağı sıcak suyundaki karbon, denizel ve tatlısu karbonatlarının çözünmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin birinci derecede önemli radyoaktif termal (Gençlik suyu) kaynakları arasındadır. Bu çalışmanın amacı: Ladik-Hamamayağı kaplıcalarının turizm potansiyelini ortaya çıkarmak, termal turizmde tanınırlığını arttırmak ve Ladik Kaplıcalarının mevcut sorunlarına çözüm önerilerinde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Ladik, Hamamayağı Kaplıcası, termal kaynak, kaplıca turizmi

SIGNIFICANCE OF THERMAL TOURISM IN TURKEY AND LADİK-HAMAMAYAĞI THERMAL SPRINGS

Abstract

Ladik-Hamamayağı thermal springs within the borders of Ladik town of Samsun are located about 3 kms from Samsun-Amasya highway, about 7 km outside the town center of Ladik and above North Anatolian Fault. The temperature of water in Ladik thermal spring is 36 C, while the spring output is about 10 lt/sec. The water of the thermal spring has a compound of alkaline, bicarbonate and oligometal. The carbon in Hamamayağı hot water results from the dissolution of carbon, marine and freshwater carbonates. It is among main radioactive thermal (fountain of youth) springs of Turkey. The objective of this study is to reveal the tourism potential of Ladik-Hamamayağı thermal springs, to increase recognition in thermal tourism and to offer solutions to the existing problems of Ladik thermal springs.

Key Words: Ladik, Hamamayağı Thermal Spring, thermal spring, thermal tourism

GİRİŞ

Günümüzde, hızlı ekonomik, siyasal, sosyal, teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında son yıllarda önemli bir değişim gözlenmektedir. Alışılmış tatil anlayışının değişimi ve turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim yaşanmaktadır. Bu yeni eğilime sahip yeni tip turistlerin beklentileri; doğa ile iç içe olan çevreye saygılı, tesislerde ve temiz bir çevrede tatil geçirmek olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda termal merkezler, hem eğlenmek-dinlenmek isteyenler için hem şifa bulmak isteyenler için hemde gezip-görmek için ideal mekanlardan biri olmuştur.

Sağlık turizmi içerisinde yer alan termalizm tipi, şifalı kaynakların veya şifalı suların oluşturduğu bir turizm faaliyetidir. Bu faaliyet genel olarak, kaplıca-çamur ve içme, spa ve sağlıklı yaşam kürleri uygulamalarını içermektedir. Hidromineral sulardan, *soğuk* olan ve şişelenerek pazara sürülenlerine *maden suyu*, sağlık sorunlarına çözüm olacağı düşüncesiyle kaynağına gidilerek içilenlerine ise, *içme* ismi verilmektedir. Maden sularının termal, yani sıcak olanlarına, yurdumuzda genel adlandırmayla, *ılıca* veya *kaplıca* olarak adlandırılmaktadır. Bu kaynaklara, yurdumuzun değişik bölgelerinde *çermik*, *çemre*, *çermih* gibi farklı isimler verilmektedir (Doğanay, 2013).

Türkiye’de termal turizm talepleri her geçen gün artmaktadır ve ülkemizin hemen her bölgesinde, şifalı sulara rastlamak mümkündür. Samsun’un Ladik ilçe merkezinde bulunan Hamamayaği kaplıcası da şifalı sulara sahip bir yer olarak, turizm gelirlerinden potansiyelini kullanarak pay almak istemektedir. Fakat mevcut koşullar genel olarak banyo-hamam-yıkama anlayışından meydana

*Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi; e-mail:pinar_pinar84@hotmail.com

gözlem ve inceleme yapılmıştır. Yapılan araştırmalar ışığı altında sonuçlar yorumlanmıştır.

1. Kaplıcaların Türkiye’de turizm açısından önemi

“Kaplıca turizmi, Termominarel su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rahabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamalarının yanısıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür (www.turizm.gov.tr).” Ülkemiz, sağlık turizminin termalizm tipini geliştirmeye çok uygun bir ülkedir. Dolayısıyla, Türkiye’de turizmin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla termal turizm, devlet tarafından desteklenmekte ve bu alandaki yatırımlar ve teşvikler her geçen gün arttırılmaktadır. 1985-1993 yılları arasında 31 kaplıca turizm merkezi ilan edilmiş, sektöre kredi ve proje desteği verilerek sektörün hareketlenmesine çalışılmıştır. 2007 yılına gelindiğinde bu konu tekrar gündeme gelmiş ve Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı (2007-2013) yayınlanmıştır. Bu doğrultuda Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Termal Turizm Master Planı’nın amacı, “Türkiye’nin sahip olduğu alternatif turizm potansiyellerinin tespiti ve planlı bir şekilde koruma- kullanma dengesi içerisinde ülke turizmine kazandırılması için izlenecek olan stratejileri belirleyip eylem planı haline getirmek, bu proje çalışmaları ile yenilenebilir olan jeotermal kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasına yönelik olarak geleneksel kaplıca kullanımından farklı anlayış geliştirmek” olarak ifade edilmiştir. Farklı anlayıştan kastedilen şey; termal suları, yıkama amacı dışında, insan sağlığı, rekreasyon, eğlence, dinlenme ve spor tesisleri gibi imkanların bulunduğu ve tüm yıl boyunca hizmet verebilen tesislere dönüştürmektir.

Turizm sektöründeki bu büyümeye paralel olarak Ülkemiz hem dünyada hem Türkiye’de kaplıca turizminde sürekli bir gelişme göstermektedir. Termal kaynak potansiyeli bakımından dünyada ilk 7 ülke arasında, Avrupa’da ise ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca ülkemizin termal suları, hem debi, hem sıcaklık, hem de çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri bakımından Avrupada’ki termal sulardan daha üstün nitelikler taşımaktadır (Yılmaz ve Bayer, 2006).

Fakat aynı üstünlüğü termal turizme taşıdığı söylenemez. Çünkü ülkemizde 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Bölge bazında değerlendirildiğinde, Kaplıca turizmine katılım oranı % 43,8 oran ile en fazla Marmara Bölgesinde, %26,6 oran ile ikinci sırada Ege Bölgesinde ve %12,6 oran ile üçüncü sırada Karadeniz Bölgesinde gerçekleşmiştir (Doğaner, 2001).

2.Türkiye’de kaplıca turizmi

Zengin şifalı su kaynaklarının, eski çağlardan beri kullanıldığı bilinmektedir. Anadolu’da yaşamış İlk Çağ uygarlıklarından olan Hititler, Firigler ve Helenlerin de şifalı su kaynaklarından yararlandığı bilinmektedir. Fakat Anadolu’da kaplıcaların sağlık amacıyla kullanılmaya başlaması Romalılar dönemine denk gelmektedir. Ağrılı, sızılı hastaların, özelliklede savaşlarda yaralanan ve yorgun düşen askerlerin,termal sularla yaralarının iyileştiği, kısa süre içinde yorgunluklarının geçtiği görülünce, Romalılar termal kaynaklar üzerine tesisler kurmuşlardır. Bizanslılar, Romalılardan öğrendikleri kaplıca geleneğini sürdürmüşlerdir (Kozak, 1996).

XI.yüzyılda Selçuklular ile Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya taşıdıkları geleneksel kültür

değerleri içerisinde “Yıkanma” ve “Temizlenme” önemli bir yere sahip olmuştur. Daha sonra Türklerin İslamiyet’i kabulü ile, İslamiyet’in “ Temizlik İmandan”dır anlayışı, Anadolu’daki termal su kaynakları ile birleşince ortaya “Türk Hamam kültürü” çıkmıştır. “Türk Hamamı” tipindeki kurnalı yıkanma yerleri ve kaplıcaların havuz tekniği, Avrupa’ya kadar yayılmıştır. Osmanlılar Selçuklulardan edindikleri bu tekniği daha ileriye götürmüşler, kaplıcaları yeniden düzenlemişler ve yeni kaplıca merkezleri meydana getirmişlerdir. Ayrıca Helen ve Roma medeniyetlerinin kurduğu Balneoloji bilimini geliştirmişlerdir. Yapılan araştırmalar neticesinde ise; “Banyo” fikrinin ve uygulamasının Avrupa’da Türklere ait olduğu XVII. yüzyıla ait kaynaklarda yer almaktadır (Mercan,2006).

Cumhuriyet döneminde ise, ilk planlı ve programlı çalışmalar bu dönemde başlamıştır. Yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kaplıca suları analiz edilmiş ve raporları hazırlanmıştır. Yine bu dönemde, Mustafa Kemal Atatürk’ün emriyle Yalova (Armutlu) kaplıcaları hizmete açılmıştır ve sahanın termal turizm açısından gelişmesi sağlanmıştır (Göney, 2009; Belkayalı ve Akpınar, 2009; Kahraman, 1991). Daha sonra akademik çalışmalar yapılması ve Balneoloji biliminin gelişmesi için 1938’de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde Hidroloji Kürsüsü kurulmuştur (Karagülle, 2002; Özer, 1991; Arasil, 1991). Türkiye mineral bakımından zengin 1300’den fazla termal su kaynağına ve 2000’den fazla şifalı su kaynağına sahiptir (Doğanay, 2013).

3.Hamamayağı; Coğrafi konumu ve özellikleri

Hamamayağı, Samsun-Amasya karayolunun yaklaşık 3 km uzağında ve Ladik ilçe merkezine 7 km kadar dışta bulunmaktadır. Kaplıcanın koordinatları, 40 derece enlemi ve 34 derece boylamı şeklindedir. Samsun ve kıyı kesiminde yaz mevsiminde (temmuz-ağustos) sıcaklık ortalamaları 22-25 derece civarında iken iç kesimlerde (Ladik), 16-20 dereceye kadar düşmektedir. Nem oranı kıyılarda %80'lere ulaşırken, iç kısımlarda (Ladik), %50'lere düşmektedir (Bahadır, 2013). Dolayısıyla saha, tipik Karadeniz iklimi değil, Karasal iklim özelliği göstermektedir. Bunun nedeni Akdağ ve Canik dağlarını aşamayan nemli hava kütlelerinin iç kısımlara sokulamamasıdır. Bu durum sahanın, yazları ılık ve serin, kışları kar yağışlı ve soğuk geçen bir iklime sahip olmasına neden olmuştur.

Tablo 1. Ladik Meteoroloji İstasyondan alınan yıllık ortalama yağış ve sıcaklık değerler

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Yağış (mm) (1995-1999)	24.2	31.9	46.8	79.6	55.5	73.5	20.1	27.9	32.5	78.2	35.2	33.7	539.2
Ortalama Sıcaklık (°C) (1995-1999)	2.1	2.5	3.9	7.7	13.8	14.9	17.8	17.7	13.6	10.3	6.6	3.4	9.5

4.Hamamayağı Kaplıcası :

Kaplıca, genel olarak iç turizme hizmet vermektedir. Çoğunluğu, yakın illerden gelenler ve günübirlikçiler oluşturmakla birlikte Türkiye'nin her tarafından ziyaretçi ağırlamaktadır. Kaplıcanın geçmişi de çok eskiye dayanmaktadır.17. yy'da yolu Ladik'e düşen, Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Hamamayağı Kaplıcasından şu şekilde bahsetmektedir: “Bu Lâdik'e bir buçuk sâ'atba'îdgarb tarafında Hillaznâm bir karyedir. Bir püste-i âlüzrevâki' olmusbağçeli ve bir câmi'lima'mûr karye-i müselmândır. Altında bir nehr-i sagîrecereyân edip niçeâsiyâb-ı dakîklercereyânetdirir. Ba'dehûKızılıрмаğ'amunsab olur. Zira Ladik'ındağları ardında vâki' olmağıla Ladik Buhayresinekarısmaz. Bu nehrin kenarında Hillaz ilıcası vardır. Kiraz mevsiminde cemî'nevâhîlerden

araba araba ve esb ve biğâl ve hımâr-süvârniçe bin âdem gelüp bu germâbdaçimüpcerebden ve barasdanbiemrillahsifâ bulur. Bu ılıcanın ayağınehr-i Hillaz'emunsab olup Kızılnehrişân olur." (Ladik'in batı tarafında bir buçuk saat uzaklıkta, yüksek-yüce bir tepe kenarında kurulmuş olan Hillaz adlı bahçeli bir Müslüman köyü bulunmaktadır. Bu köyün yanından küçük bir nehir geçmekte ve bu nehir pek çok değirmene güç kaynağı olduktan sonra Kızılırmak'a karışmaktadır. Bu nehir Ladik Dağları arasında olduğu için Ladik gölüne karışmaz. Nehrin kenarında Hillaz ılıcası vardır. Kiraz Mevsiminde bütün köylerden binlerce adam bu ılıcaya gelerek çimer(yıkanır) ve baras (vücutta lekelerin çıktığı bir hastalık) ve ceres (uyuz) gibi hastalıklardan kurtulur. Bu ılıcadan akan sular Hillaz nehrine karışarak Kızılırmak'a ulaşmaktadır (Danışman, 1970) Çelebinin seyahatnamesinde bahsettiği Hillaz köyünün (Hamamayağı köyü) tepe kenarına kurulduğu ve halen aynı isimle anıldığı doğrudur ve kaplıcada bu köyün yanına inşa edilmiştir.Kiraz dönemi diye kastedilen dönem mayıs-haziran ayıdır. Kaplıcanın yanından geçmekte olan küçük dere, Tersakan çayı ve onun bir kolu olan Hamamayağı deresidir. Hamamayağı kaplıca kaynağı, bu dereye yaklaşık 25-30 m uzaklıkta yüzeye çıkmaktadır (Hatipioğlu, 2008). Ladik ilçesinin güneyinden doğan bu dere,Tersakan çayına dökülür. Tersakan çayı da Ladik göl'ünden doğar, kendisini besleyen Kürt'lü deresine karışarak Yeşilırmağın bir kolunu oluşturur ve Çarşamba ovasından Karadeniz'e ulaşır. Dolayısıyla Çelebi'nin bahsettiği nehir, Kızılırmak'a değil, Yeşilırmak'a dökülmektedir.

4.1. Konaklama altyapısı

Kaplıca, balneolojik (şifalı sular) amaçlı kullanılmaktadır. Şu an itibariyle Hamamayağı kaplıca merkezinde, iki kişilik 26 oda sayısı ile 52 yatak kapasiteli tesis bulunmaktadır, ayrıca 3 ailelik dubleks tip konaklama tesisinde mevcuttur. Tesis kaloriferli olup, yılın 12 ayında konaklama imkânına sahiptir. Turist vatandaşların her türlü ihtiyacı karşılanmaktadır (www.ladik.bel.tr). Kaplıcalar yönetmeliğine göre işletme izni alan 200 kaplıca tesisinden biridir. Tesisler için Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğünden alınan 25 milyar TL ödenek ve belediye imkanları ile 2001-2002 yıllarında ek sıcak su sondajı, park ve bahçe düzenleme çalışması ve kafeterya ile apart binaları yapılmıştır. Tesisin piknik alanında 20 ailelik piknik çadırı, kafeterya, sıcak su akan açık mutfak ve çocuk oyun alanları ve voleybol sahası mevcut olup, alanda günlük 1000 kişi piknik yapabilmektedir. İki adet etrafı çevrili 100'er araç kapasiteli güvenli otopark bulunmaktadır. (www.ladik.bel.tr).

4.2. Hamamayağı Kaplıca sularının genel özellikleri ve tedavi ettiği hastalıklar

Hamamayağı kaplıcasının içerisinde bulunduğu jeotermal sistem Kuzey Anadolu Fay (KAF) zonunda bulunmaktadır. Ladik-Hamamayağı köyü arasında KAF zonu yaklaşık 1.5 km genişliğindedir. Ana fayın güneyinde kısmen faya paralel F2 fayı ve ana faya büyük açı ile geçen F3 fayı kesişmektedir. Hamamayağı sıcak su kaynağı, bu iki kırığın kesim noktasından yüzeye çıkmaktadır (Öztürk, 1979). Araştırma sahasında bulunan jeotermal sistem, meteorik suların jeolojik birimlerinden çatlak ve kırıklardan yeraltına süzülerek burada ısınması ve tekrar tektonik hatlar boyunca yeryüzüne ulaşması şeklinde gelişen devirli sistem özelliğindedir. İnceleme sahasında Eosen yaşlı andezitik-bazantik volkanitlerin varlığı ve ana kırık hattı boyunca yüzeye yaklaşmış olan magmanın oluşturduğu jeotermal gradyan, ısı kaynağını oluşturur (Hatipioğlu, 2008). Kaplıcanın su sıcaklığı 36 C, kaynak verimi 10 lt/sn kadardır. Kaplıcanın suları toprak alkalın, bikarbonatlı ve oligometalik bileşimdedir. Hamamayağı sıcak suyundaki karbon, denizel ve tatlısu karbonatlarının çözünmesinden kaynaklanmaktadır. Kaplıcanın rezervuar sıcaklığı silis jeotermometresi ile 46-85 C olarak hesaplanmıştır (Hatipioğlu, 2008). Banyo kürleri şeklinde romatizma, siyatik, egzama ve böbrek rahatsızlıkları gibi birçok bakımından tedavi edici etkiye sahiptir. Türkiye'nin birinci derecede önemli radyoaktif termal (Gençlik suyu) kaynakları arasındadır (Doğanay, 2013).Ayrıca Ladik-Hamamayağı Kaplıcaları içme kürlerine elverişli olmasıyla yakın çevrede yer alan Havza kaplıcalarından ayrıcalık göstermektedir (Şahin, 1988).

Tablo 2. Hamamayağı kaplıca sularının kimyasal analiz raporu

	Hamamayağı Kaplıcası (HK)
--	---------------------------

Ölçülen Parametreler	Kasım - 2006	Nisan - 2007	Ağustos - 2007
Sıcaklık (°C)	36.7	34.7	35.4
pH	7.1	7.05	6.9
Eİ (uS/cm)	598	598	591
TDS (mg/1)	339	295	446
DO (mg/1)	3.87	4.06	5.01
Ca	62.520	61.458	58.10
Mg	30.015	29.905	28.42
Na	24.068	23.78	26.98
K	3.042	2.97	2.80
HCO ₃	334.41	371.574	364.74
SO ₄	24.674	14.308	20.53
Cl	6.941	4.545	5.63
NO ₂	0	0	<0.01
NO ₃	0.695	0.42	0.60
PO ₄	0	0	<0.01
NH ₄	0.7280	1.250	<0.01
F	0.336	0.518	0.44
Br	0	0	<0.01

Kaynak:Hatıplioğlu, 2008

Eİ: Elektriksel iletkenlik, TDS: Toplam çözülmüş madde miktarı, DO: Çözülmüş oksijen

4.3.Hamamayağı'nın termal turizm potansiyeli

Araştırma sahasında MTA genel müdürlüğü tarafından yapılan jeotermal ve jeofizik incelemeler sonucunda 1986, 1995 ve 1996 yıllarında, derinlikleri 178-298.70 m arasında değişen sondajlar yapılmıştır (Keskin, 1987; Özten ve Yurtseven, 1996; Akkuş, vd., 2005). Yapılan bu sondajlar sayesinde yörenin mevcut potansiyeli ortaya çıkarılmıştır. Fakat yeni sondaj kuyularının açılması ile bu potansiyele büyük katkılar sağlanabilecektir. Ladik yöresi bu sayede termal sularını, turizme çok daha iyi kazandırabilecektir. Kaplıcanın Samsun-Amasya karayolu bağlantısının olması ve Ladik ilçe merkezine yakın mesafede bulunması da ayrı bir avantajdır. Kaplıcaya gelmek isteyen turistler için ulaşım sorunu yoktur ve yol asfalt kaplıdır. Kaplıcanın tedavi edici ve iyileştirici özelliği, müzmin rahatsızlığı olan kişiler itici bir güç oluşturmaktadır. Bu duruma en inandırıcı kanıtı 17. yy da kaplıca'yı ziyaret eden Evliya Çelebi'nin tespitleri oluşturmaktadır. Çelebi Seyahatnamesinde Kaplıca için 'Gençlik suyu' yakıştırmalarını yapmıştır. Termal kaplıcanın yıkanmak ve şifa bulmak amacı dışında, gelen turistlere eğlence, dinlenme, spor tesisi, kamp, yürüyüş alanı, düğün organizasyonları, iş yemekleri ve 12 ay konaklama imkanı sunmaktadır. Kaplıcanın konumlandığı Ladik yöresi temiz havası, bakir alanları, sakin atmosferi ile şehrin gürültüsünden kaçmak isteyenler için önemli bir cazibe alanı durumundadır. Samsun Valiliği ve Havza Belediyesi tarafından Samsun Termal Sular Birliği kurulmuştur. Altı ayda toplanan birlik, Havza ve Ladik ilçelerinde faaliyet gösteren kaplıcalar için termal su kuyuları kazarak termal suları gün yüzüne çıkartmayı amaçlamaktadır. Daha yoğun termal su kaynakları bularak büyük yatırımcıları bu bölgeye çekmeyi hedeflemektedir. Birlik, yörede sondaj çalışması yapıp mevcut sudan daha fazla su elde etmek için çalışmalar yürütmektedir. Çünkü Büyük otel yapmak isteyen firmalar, su garantisi olmadan yatırımlara yanaşmamaktadır. Birlik sağlık turizmi açısından da yöreyi geliştirmeyi hedeflemektedir.

4.4.Hamamayağı'nın Kaplıca turizminde tanınması için yapılması gerekenler

Eğer kaplıca sahip olduğu termal turizm potansiyelini tam olarak değerlendirebilirse ve SPA merkezine dönüşebilirse, tesisin hem doluluk oranı hemde gece konaklama oranı artış gösterebilir.Yörede daha fazla sıcak su kuyuları açılması durumunda da yöre kaplıca turizminde isim yapmaya aday

olabilir.Yöredeki sıcak su potansiyeli seracılığa entegre edilebilirse, Hamamayağı köyündeki halka geçim kaynağı olabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Hamamayağı kaplıcası, 36C sıcaklık değeri ile Türkiye'nin birinci derecede önemli radyoaktif termal (Gençlik suyu) kaynakları arasındadır. Banyo kürleri şeklinde romatizma, siyatik, egzama ve böbrek rahatsızlıkları gibi birçok bakımından tedavi edici etkiye sahiptir. Kaplıca Kuzey Anadolu Fay hattı üzerinde yer almakta, KAF'ın güneyinde yer alan tali faydaki kırıklı yapıdan yüzeye çıkmaktadır. Hamamayağı kaplıcası Ladik Belediyesi tarafından işletilmekte ve yaz-kış gelen turistlere mevcut tesisleriyle hizmet vermektedir. Kaplıcalar yönetmeliğine göre işletme izni alan 200 kaplıca tesisinden biridir. Kaplıca turizmi, özellikle kırsal yörelerin ve Ladik gibi küçük ilçelerin ekonomik olarak gelişmelerinde katkı sağlayacak bir unsur olarak değerlendirilebilir. Samsun Valiliği ve Havza Belediyesi tarafından Samsun Termal Sular Birliği kurulmuştur. Birlik, Havza ve Ladik ilçelerinde faaliyet gösteren kaplıcalar için termal su kuyuları kazarak termal suları gün yüzüne çıkartmayı amaçlamaktadır. Daha yoğun termal su kaynakları bularak büyük yatırımcıları bu bölgeye çekmeyi hedeflemektedir. Birlik, yörede sondaj çalışması yapıp mevcut sudan daha fazla su elde etmek için çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, Birlik sağlık turizmi açısından da yöreyi geliştirmeyi hedeflemektedir. Kaplıca, genel olarak iç turizme hizmet vermektedir. Çoğunluğu, yakın illerden gelenler ve günübirlikçiler oluşturmakla birlikte Türkiye'nin her tarafından ziyaretçi ağırlamaktadır. Kaplıcaya gelmek isteyen turistler için ulaşım sorunu yoktur ve yol asfalt kaplıdır. Hamamayağı kaplıcalarının yeteri kadar tanıtımı yapılmamakta olup, tanıtım ve reklam faaliyetlerine önem verilmeli, aynı zamanda modern tesislerin kurulup turizm potansiyelinin ortaya çıkması sağlanmalıdır.

Kaynakça

Akkuş, İ., Akıllı, H., Ceylan, S., Dilemre, A., ve Tekin, Z. (2005). "Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri, Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü Envanter Serisi-201, Ankara.

Arasıl, T. "Termal Suların Sağlık Alanında Kullanımı". *Anatolia Dergisi*, s.17-1845-54.

Belkayalı, N. Ve Akınar, N. (2009). "Yalova Termal Kaplıcalarının Rekreasyon ve Turizm Amaçlı Kullanımının Ekonomik Değerinin Seyahat Maliyeti Yöntemi İle Tespit Edilmesi". *Coğrafi Bilimler Dergisi*. S.2, s.177-184.

Danışman, Z. (1972), *Evliya çelebi Seyahatnamesi*, C.4 .Kardeş Matbaası, İstanbul.

Doğanay, H. (2003). *Türkiye turizm coğrafyası*, Pegem Akademi, sf: 258-302. Erzurum.

Doğaner, S. (2001). *Türkiye'de Turizm Coğrafyası*, Çizgi Kitabevi, Konya

Göney, S. (2009). "Atatürk ve Armutlu Kaplıcaları". İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Mercan, Ş.,O. (2006). "Türkiye'deki Termal Otel İşletmelerinde Hizmet Birim Maliyetinin Belirlenmesi ve Maliyet Yönetimi Uygulamalarının Tespitine İlişkin Bir Araştırma". Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Çanakkale.

Hatiplioğlu, E. (2008). "Hamamayağı (Ladik-Samsun) sıcak su kaynağının hidrojeokimyasal ve izotopik incelenmesi". Sf: 29-30-36-79, Samsun.

Keskin, B. (1987). Samsun- Kocapınar (Hilyas) hidrojeoloji sondajı bitirme raporu. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Rapor no: 8211 (Yayımlanmamış).

Kozak, N. (1996). **Termal Turizmi Müşteri Profilini Belirleme Aracı Olarak Tüketici Araştırmaları: İç Turizme Yönelik Bir Uygulama**. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Kahraman, N. (1991). **"Termal Turizm Olayı ve Yalova Kaplıcaları"**, *Anatolia*, s:17-18 (Mayıs-Haziran). S.10-13.

Karagülle, Ö. (2002). **"Kaplıca Tedavisinde Termal, Mineralli ve Termomineral Sular", "Balneoloji ve Kaplıca Tıbbı"**. s.37-50, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul.

Özer, N. (1991). **"Kaplıca Hekimliğinin Çağdaş Gelişimi"**. *Anatolia Dergisi*, s.17-18-35-39, (Mayıs-Haziran).

Yılmaz, M. ve Bayer, R. (2006). **"ThePotential of Termal Tourism in Turkey"**. NationalScientific Conference withInternationalParticipationundertheheating**"20 YearsUnion of Scientists in Bulgaria-BranchSmolyan"** October, 20-21, pp.1191-1199, Smolyan, Bulgaria.

Özten, A. ve Yurtseven, D.,196. Samsun- Havza-Bekdiğin sıcak su sondajı (BK-2) kuyu bitirme raporu. Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, Rapor No: 9925 (Yayımlanmamış).

Öztürk, A. (1979). Ladik- Destek dolaylarının stratigrafisi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 23 (1), sf: 31-38.

Şahin, K. (1988). Ladik-Hamamayağı Kaplıcaları. Sf:181-182. Samsun.